

DE ARABISCHE WERELD

Zehava Ben (Israël) . Haifa Arab Orchestra
21 oktober 97

Soeur Marie Keyrouz (Libanon) . Ensemble de la Paix
25 oktober 97

Amina Alaoui (Marokko)
31 oktober 97

NIET WESTERS

samenwerking Sfinks - deSingel

DE ARABISCHE WERELD

*Zehava Ben (Israël) . Haifa Arab Orchestra
21 oktober 97*

*Soeur Marie Keyrouz (Libanon) . Ensemble de la Paix
25 oktober 97*

*Amina Alaoui (Marokko)
31 oktober 97*

NIET WESTERS

samenwerking Sfinks - deSingel

met steun van de Provincie Antwerpen

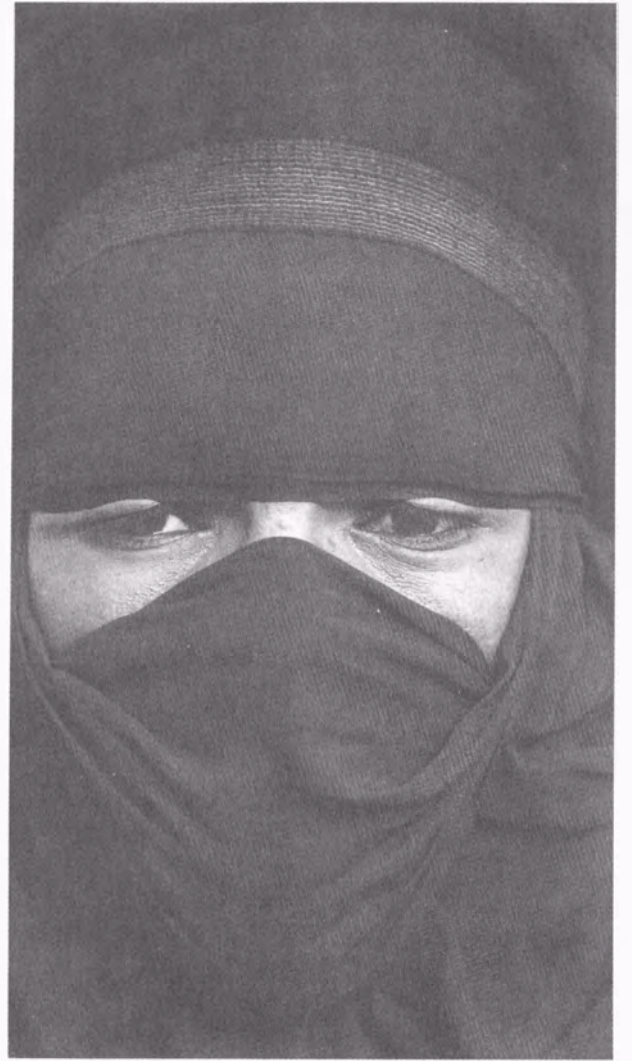

*teksten programmaboekje Sfinks
coördinatie deSingel
druk programmaboekje Tegendruk*

*"Geef me mijn vrijheid, laat mijn handen vrij,
Ik heb alles gegeven en niets voor mij gehouden,
Uw touw doet mijn handen bloeden,
Waarom zou ik het houden, als het mij niet kan vasthouden?
U, die altijd waakt, valt in slaap, herinnert zich de belofte, en
wordt terug wakker.
En als een wonde heelt, opent de herinnering er een nieuwe.
Leer dus te vergeten, leer te vergeven.
Mijn liefde, alles is lot*

*We hebben er niet voor gekozen om ongelukkig geboren te
worden.
Ons lot brengt ons misschien samen, nadat ontmoeten zo moei-
lijk werd.
Dus, als we mekaar ontkenden, vergaten, en mekaar als vreem-
den ontmoeten,
Zeg dan niet dat wij dit wilden,
maar het is het geluk dat dit wilde."*

AI-Atlaal (De Ruines) - Ibrahim Nagy

MUZIEK UIT DE ARABISCHE WERELD

Van Klein-Azië tot aan de Atlantische Oceaan vind je een veelheid aan muziekstijlen die sinds de zevende en achttiende eeuw in meer of mindere mate beïnvloed zijn door de islam. Het gros van deze muziek steunt op een orale traditie, waarbij improvisatie en variatie erg belangrijk waren. Nochtans waren er notatiesystemen, maar die werden vooral voor puur theoretische doeleinden gebruikt. Muziek maakte deel uit van een levende traditie en enstige muzikanten zochten binnen de bestaande conventies van de muziek variaties en verrijkingen.

De stem is altijd het belangrijkste instrument geweest in de Arabische wereld. De lineaire melodieën leefden bij gratie van een zuivere uitvoering, of net van verfijnde improvisaties op het thema. Door de eeuwen heen zijn de mogelijkheden van de menselijke stem uitgepuurd en ontwikkeld. Daarbij ontwikkelde men zowel de kracht als de kleinste nuances.

Arabische muziek wordt in het Westen al te vaak over dezelfde kam geschoren. Nochtans is de verscheidenheid van stijlen en sferen enorm. Sinds het begin van deze eeuw kende deze oude traditie (na vijfhonderd jaar Turkse invloeden) opnieuw een enorme opgang in de Arabische wereld. Elk land zocht zijn eigen culturele identiteit terug en de Arabische muziek begon aan een nooit geziene renaissance.

De klassieke Arabische muziek die, traditiegetrouw, alle leeftijden en sociale barrières doorbrak, werd voortgestuwd door invloedrijke zangers en zangeressen. Immers, poëzie

en muziek zijn vaak onlosmakelijk met elkaar verbonden en het is de menselijke stem die er in de Arabische muziek de grote drager van is. De status van deze artiesten neemt dan vaak ook bijna bovenmenselijke proporties aan.

De Arabische muziek ontwikkelde zich volgens twee invloedsferen, die elk tal van stijlen herbergen. Enerzijds vind je in het Midden-Oosten (Bagdad) een bron van Arabische muziek die sterk beïnvloed werd door de Griekse, Turkse en Perzische traditie, anderzijds stond het Moorse Cordoba aan de wieg van de Arabo-Andalousische stijl. Een van de sleutelfiguren die beide stromingen vorm gaf was het muzikale genie Zyriab. Hij werd in de negende eeuw uit Irak verdreven door afgunstige musici en legde zich daarna in het door de Moren bestuurde Spanje toe op de 'pure' Arabische muziek.

Deze tweespalt is ook nu nog duidelijk merkbaar in de muziek. Uiteraard herbergen deze twee grote richtingen talloze stijlen en een veelheid aan ritmes, die de rijkdom en de diversiteit van deze muziek enkel kunnen versterken.

Arabische muziek is opgebouwd op basis van modi. Een term die hierbij steeds weer opduikt, en die aan de basis ligt van de muziek is de 'maqam'. Een maqam is een specifieke toonladder waarin bepaalde noten benadrukt worden. Deze opeenvolging van tonen, of delen ervan, wordt steeds herhaald en vormt de basismelodie die wordt uitgewerkt en waarop men improviseert. Zo wordt het akkoord een thema, een melodie die met een welbepaald ritme de basis vormt voor de muziek.

INSTRUMENTEN UIT DE ARABISCHE WERELD

Het woord luit komt van het Arabische 'al ud', wat eenvoudig 'het hout' betekend. De 'oud' maakt deel uit van de Arabische muziek sinds de rondtrekkende zangers er hun poëzie mee begeleidden. De oud speelde een belangrijke rol in de definitie en ontwikkeling van de muziek na de geboorte van de islam. Filosofen en wiskundigen definieerden de toonschalen, en dus de Arabische muziek op basis van dit instrument - zoals in het Westen de piano als standaard gebruikt werd. Volgens de overlevering haalt de oud zijn muzikaliteit uit het gezang van de vogels die in de bomen wonen waarvan het hout gebruikt werd. Uit de oud ontwikkelde zich de luit, en later de gitaar, evenals vele snaarinstrumenten in het Middellandse-Zeegebied (bouzouki, saz, laouto, gimbri, ...).

Het populairste strijkinstrument is de *rabab*, een primitieve viool, waarvan de klankkast met dierenhuid overtrokken is. De nek van het instrument wordt in hout vervaardigd en is vaak sterk versierd. In het westelijk deel van de Arabische wereld is de rabab vaak het toonaangevend instrument. De rabab heeft traditioneel slechts twee snaren en is daardoor wat beperkt. Daarom wordt onze klassieke viool meer en meer gebruikt in de klassieke Arabische muziek.

De Arabische citer, de *kanun*, is een trapezevormige doos, met zeventig tot honderd snaren die per drie met plectrums worden bespeeld. De kanun rust op de knie of op een standaard en wordt horizontaal bespeeld. Het stemmen en bespelen van het instrument is uiterst moeilijk en kanunspelers genieten daarom hoge aanzien.

Er bestaat een grote variëteit blaasinstrumenten die tal van

lokale varianten hebben. De hobo-achtige *ghaita* is een dubbelrietinstrument dat vaak bij feestelijke gelegenheden wordt gebruikt en een heel luide klank heeft. Twee soorten fluiten zijn erg wijdverspreid. De *kaval* wordt vooral in volksmuziek bespeeld, de *ney* maakt deel uit van het klassiek orkest. Beide zijn erg moeilijk te bespelen, vaak met een 'continuous breathing'-techniek. De *arghul*, een dubbele klarinet heeft een doedezakachtige klank en wordt sporadisch nog gebruikt.

De complexe ritmen in de Arabische muziek zorgen voor een rijk assortiment van percussie-instrumenten. De populairste is de *darbouka*, een cilindervormige pot van gebakken aarde waarover een vel gespannen wordt. De *tabl* is een ronde houten drum met een vel aan beide zijden die langs één kant met de hand, en aan de andere kant met een stok bespeeld wordt. Er bestaan talloze tamboerijnachtige varianten, van de vierkante, dubbelzijdige *duff* tot de grotere ronde *bendir*.

Haifa Arab Orchestra

muzikale leiding Suheil Radwan

viol Nizar Radwan, Alexandra Berland, Yevgeni Apter,

Ihab Nimer, Amal Harb

altviol Valeria Vasserman

cello Galia Nakhlmani, Samir Yasin

oud Samir Jubran, Michael Marouan

kanun Gamila Ilizarov, Monir Bishara

darbouka Ramsi Bishara

producent Avi Perez

manager Elias Banai

concert 21 oktober 97

begin concert 20.00 uur

pauze 20.55 uur

einde concert 22.00 uur

nagesprek met Suheil Radwan

ZEHAVA BEN zingt Oum Kalsoum met het Haifa Arab Orchestra olv. Suheil Radwan

programma

Samai Bayat (*Arayn, instrumentaal*) 8*

Hutwit Habibi (*Abdul Wahab, instrumentaal*) 8*

El Wardi Gamil

(*tekst Bayres Antunsi - muziek Zacaria Achmad*) 10*

Samai Nahawand (*Al Hariri, instrumentaal*) 7*

Zikrayati (*Kasabji, instrumentaal*) 12*

Ranil Shawaya Shawaya

(*tekst Bayres Antunsi - muziek Zacaria Achmad*) 10*

pauze

Tutta (*Faridel Atrash, instrumentaal*) 7*

Inta Oumri

(*tekst Achmad Shafik Kamal -
muziek Mohamed Abdel Wahab*) 40*

"Uw ogen voerden me terug naar mijn verloren dagen.
Ze leerden me het verleden en zijn wonden te betreuren.
Al wat ik ervoer voor mijn ogen U zagen is verloren tijd.
Hoe kunnen die jaren mijn leeftijd gevormd hebben?
U bent mijn leven, mijn ochtend begint met Uw licht.
U bent, U bent, U bent mijn leven. "

Inta Omri (U bent mijn leven) - Ahmed Safik

Zehava Ben

Zehava Ben werd geboren in Beersheva (Israël) en groeide op in een van de armste wijken van de stad. Haar vader was een instrumentenmaker, afkomstig uit Marokko, die de titels van

Oum Kalsoum speelde op zijn zelfgemaakte instrumenten. Al heel jong vergezelde Zehava haar vader op trouwpartijen en feesten en leerde zo de oosterse ritmes kennen. Het beeld dat ze van haar jeugd heeft, is dan ook dat van een klein vrolijk meisje dat voortdurend danste op Arabische melodieën. Overal in haar wijk namelijk hoorde je deze muziek die het arme leven van de inwijkelingen verzachtte. Deze erfenis, en haar uitzonderlijke stem maakten van haar de ster die ze nu is. Als zevenentwintigjarige durft Zehava Ben het aan, na vele jaren studie, om het oeuvre van de legendarische Oum Kalsoum aan te pakken. Haar interpretatie van deze muziek is helder en precies. Een verboden uitdaging, vermits Oum Kalsoum lang als onaantastbaar werd beschouwd. Maar met haar warme en krachtige stem slaagt ze er in haar droom te verwezenlijken. Binnen het kader van het vredesproces in het Midden-Oosten kreeg haar project een bijzondere dimensie.

Het Haifa Arab Orchestra olv. Suheil Radwan

Dit orkest werd opgericht in 1990 en bestaat uit Arabische en joodse muzikanten in Israël. Al snel werd het het beste orkest voor Arabische muziek in Israël. Het repertoire van het orkest bestaat uit de klassieke Arabische muziek ('Longa' en 'Sama'), maar ze spelen ook hedendaagse gecomponeerde muziek van grote componisten als Mohamed Abdel Wahab. Dirigent en leider van het orkest is Suheil Radwan, sinds jaren muzikant en bezieler van deze muziek. Suheil Radwan kreeg in 1976 de titel van 'Magister in Music' van de universiteit in New York en was meer dan twintig jaar hoofd van het muziekonderwijs in de Arabische scholen. Sinds enkele jaren leidt hij het Haifa Arab Orchestra en is hij verbonden aan de Opera van Kaïro.

Oum Kalsoum

(ook wel Umm Kalthumm, Oem Kalsoem of Oum Kalthoum)
Oum Kalsoum (1904-1975) was (en is) zonder twijfel de grootste Arabische zangeres aller tijden. Haar stem en présence ontroerden miljoenen Arabieren toen ze haar (soms meer dan één uur durende) "operettes" zong. Ze raakte iedereen en bespeelde haar publiek wonderlijk. Een buiging van haar hoofd of een beweging van haar schouders waren voldoende om het publiek uitzinnig te maken. Er wordt ook verteld dat ze voor het zingen hasj rookte en dat de sjaal die ze steeds in haar hand hield in opium gedrenkt was. De legende Oum Kalsoum en de zangeres waren één. Ze leerde zingen in cafés en trad vermoed als jongen op bij religieuze feesten. Haar stem werd het Arabische ideaal. Vol shaggans (emotioneel verlangen) maar krachtig genoeg om glas te breken. Ze specialiseerde zich in liefdesliedjes en gedichten die ze al improviserend meer dan een uur boeiend wist te houden. Ooit herhaalde ze een regel meer dan vijftig keer, waarbij ze telkens de melodie wijzigde. "Ik improviseer omdat ik zoveel schoonheid vind in de rijkdom van de muziek. Ik ben geen plaat die zich herhaalt, maar een mens, en al wat menselijk is komt terug in mijn muziek." Arabieren zijn het over twee zaken eens: Allah en Oum Kalsoum. Deze positie gaf haar ook een belangrijke politieke zeggenschap. Haar invloed op het pan-Arabische ideaal is dan ook niet te onderschatten. Bij haar dood in 1975 volgden meer dan drie miljoen rouwenden de begrafenisstoet door de straten in Caïro en waren de meeste Arabische staatshoofden aanwezig. Nu nog zenden bijna alle radiostations de eerste donderdag van de maand vanaf tien uur 's avonds Oum Kalsoum opnieuw uit. De legende leeft verder.

Ensemble de la Paix

instrumentisten

Osama Hantira *kaman, viool*

Salah El Din Mohamed *kanun, citer*

Adel Shams *percussie*

Naoufel Ben Aissa *cello*

Nabel Abdmouleh *ney, fluit*

koor

Farouk Kairouz

Jihad Boukaram

Abdo Haydamous

Joe Abi Nader

Pierre Abd El Jalil

Yella Kairouz

Lucia Chalhoub

Najmah Keyrouz

concert 25 oktober 97

begin concert 20.00 uur

einde concert 21.25 uur

nagesprek met Soeur Marie Keyrouz (onder voorbehoud)

SOEUR MARIE KEYROUZ EN HAAR ENSEMBLE DE LA PAIX *in 'Cantiques de l'Orient'*

Programma

- Chants de l'office de la nativité du Christ dans l'Eglise Antiochienne Syro-Maronite
 - Schubho-Ihaw qolo (*maronitische traditie*)
 - Taw nimar (*Syrisch-orthodoxe traditie*)
 - Yawno Tlito (*Syrisch-katholieke traditie*)
 - Gbowo (*Syrisch-maronitische traditie*)
 - Hallel Hallel ... (*Syrisch-katholieke traditie*)
 - Ja'al ilahou (*Arabische tekst, maronitische traditie*)
 - Briku (*Syrische tekst, maronitische traditie*)
- Magnificat (*tekst: Evangelie volgens Sint Lukas, muziek: Soeur Marie Keyrouz*)
- Hymne à la sainte Vierge de l'Office de l'Achatistos de Saint Romanos le Mélode (*IV° dans l'Eglise Melkite*)
- Arrabou biniamihi zayanaki (*Hymne à la Sainte Vierge de la tradition sacrée populaire, muziek: M. Wadith El-Safi*)
- Suite de chants de l'Office de la Passion du Christ dans la Tradition Maronite
 - Gnèn'Abdi
 - Ho qtilo bmeçren (*Syrische tekst, Syrisch-katholieke traditie*)
 - Abū dqūsho
 - Moran itrahamé'layn
- Devant toi, ô Crucifié (*tekst Michel Geha, muziek Zaki Nassif*)
- Axion Esti (*Hymne à la Sainte Vierge de la Liturgie grecque de Saint Jean Chrysostome, IV° dans l'Eglise byzantine melkite*)
- Ousa'ilu 'anka fi dhanni (*klassieke oosterse sacrale poëzie, gedicht Michel Geha, muziek Soeur Marie Keyrouz*)

Soeur Marie Keyrouz

Soeur Marie Keyrouz werd geboren in Deir-El Ahmar, bij Baalbek (Libanon). Als lid van de maronitische gemeenschap (een kristelijke kerk gesticht in de vierde eeuw die verdraagzaamheid en de gelijkheid van de seksen predikte, en het geloof via de muziek verkondigde) wijdde ze een groot deel van haar leven aan studies. Zo behaalde ze een titel in religieuze wetenschappen aan de Universiteit van Beiroet, studeerde ze musicologie en westerse en oosterse liederen aan de Universiteit van de Heilige Geest in Kaslik en doctoreerde ze in musicologie en religieuze antropologie aan de Sorbonne (Parijs). Gedurende tien jaar bestudeerde ze byzantijnse gezangen in Libanon en Athene, en westerse monodische zang. Hier speelde haar contact met Marcel Pérès en het Ensemble Orgnanum een grote rol. Hij wijdde haar in in de Ambrosiaanse gezangen. Hierdoor ontdekte ze het repertoire van de eerste eeuwen van het kristendom toen de maronitische, Syrisch-katholieke en Syrisch-orthodoxe gezangen nog nauw verbonden waren. "Als ik zing, bid ik tweemaal", pleegt ze te zeggen, naar de woorden van Sint Basilius, de stichter van haar orde. Haar oeuvre bevindt zich op het kruispunt van religies. Naast de traditionele gezangen haalt ze haar repertoire vooral uit de byzantijnse traditie. Deze gaat terug tot de zevende eeuw en wordt voornamelijk in het Arabisch en het Grieks gezongen. Een stijl die meer oriëntaals en geornamenteerd is dan de Syrisch-maronitische (die ook op het concert te horen is): ouder (uit de vierde eeuw) en strenger.

Amina Alaoui *zang, daf*
Henri Agnel *citer, tamboerijn*
Bijan Chemirani *zarb, daf*

programma

Arabo-Andalousische muziek uit Marokko

concert 31 oktober 97

begin concert 20.00 uur

einde concert 21.25 uur

nagesprek met Amina Alaoui (onder voorbehoud)

AMINA ALAOUI (MAROKKO)

AMINA ALAOUÏ

en de Arabo-Andalousische muziek

Tijdens de Arabische overheersing in Spanje (711-1492) kenden niet alleen de verschillende vroege kunstvormen van de islamitische wereld een grote groei, ze integreerden ook een groot deel van de bestaande expressies. De tolerante kaliefs (de 'Umayyaad') moedigden de symbiose tussen de Arabische, berber, joodse, Andalousische en Iberische cultuur aan. Zo stonden ze aan de wieg van een rijke beschaving die nu nog doorweegt in de muziek, architectuur, poëzie, theologie en wetenschappen.

Het contact tussen de twee kusten van de westelijke Arabische wereld (Spanje en de Mahgreb) werd sterker tijdens de laatste eeuwen van de overheersing, en de geleidelijke herovering van het eiland door de katholieken. De moslims die terug uitweken naar Noord-Afrika namen met zich een rijke eeuwenoude erfenis mee, die zich verspreidde over het gehele gebied. De muziek die aangepast en verrijkt werd door lokale tradities wordt nu 'Arabo-Andalousische' muziek genoemd. Een van de belangrijkste scholen in deze muziek is de tarab gharnati (de Granada stijl), die zijn oorsprong vond in de synthese die plaatsvond in Granada (Gharnati in het Arabisch), één van de laatste bastions van het Moorse rijk.

Er waren twee stijlen in Granada, op verschillende ogenblikken. De eerste ontwikkelde zich natuurlijk, en was één van de vele muziekstijlen die eigen waren aan een hof en een stad. De stijl van Granada stond naast die van Córdoba, Sevilla en Valencia in de dertiende eeuw. In de vijftiende eeuw, tijdens de terugtocht uit Spanje, werd Granada een smeltkroes van de verschillende stijlen en ontwikkelde zich

de nieuwe gharnatischool.

Tijdens de daaropvolgende eeuwen is deze muziek met de gemeenschappen mee gemigreerd naar Marokko, naar Algerije en terug naar Marokko. In Rabat kende de tarab gharnati sinds de jaren twintig terug een heropleving, waarna ook andere Marokkaanse steden deze muziek opnieuw adopteerden.

Amina Alaoui werd geboren in Fes (Marokko) in een gezin dat heel sterk aan de Arabische traditie en cultuur hield. Haar artistieke scholing begon op haar zesde en ze publiceerde haar eerste poëzie toen ze tien jaar oud was. Amina Alaoui studeerde Arabo-Andalousische zang, klassieke piano en hedendaagse en oriëntaalse dans. Na haar universiteitsopleiding (Arabische, Spaanse en Franse linguïstiek) wijdte ze zich verder aan de studie van de tarab gharnati.

Haar vertolking is vol nuances, heel expressief en met een haast perfecte intonatie. Naast een grote kennis van het genre en een uitstekende techniek verrast deze alt vooral door de grote betrokkenheid waarmee ze haar repertoire brengt.

SUFI MUZIEK

Muziek als middel om trance op te roepen, om uit zichzelf te treden, dat is te horen en te zien in de muzikale ceremonieën van de sufi's. Het sufisme staat voor verschillende filosofisch-religieuze en mystieke stromingen, gebaseerd op de koran. De Syrische sheikh (voorzanger) Hamza Chakour, de musici en zangers van het ensemble Al-Kindi en de Draaiende Derwisjen van Damascus behoren tot de meest eminente sufi-vertolkers. Hun ritueel met de adembenemende omwentelingen van de derwisjen is de gedroomde openingsavond voor deze reeks. Minder gekend is de mystieke poëzie uit zuidelijk Pakistan, zoals vertolkt door Sohrab Faqir en zijn ensemble van zangers, musici en dansers. Bij deze sufi's ligt de nadruk op de menselijke stem, de drager van deze gedichten die dikwijls op populaire legendes zijn gebaseerd. De blinde Egyptische sheikh Ahmad Barrayn bestudeerde jarenlang Arabische poëzie en koran-psalmen. In zijn geboorteland is hij één van de populairste sufi-zangers.

Sheikh Hamsa Chakour, Ensemble Al-Kindi en de Draaiende Derwisjen van Damascus (Syrië)

Sheikh Hamsa Chakour zang / Julien Jaïâl al-Din Weiss qanun /
Ziyad Qâdi Amin fluit / Adel Shams El Din percussie / vocalisten en
dansers

ism. Concertvereniging Conservatorium Antwerpen

ZONDAG 7 DECEMBER 97 . 20 UUR . BLAUWE ZAAL

Sohrab Faqir & Ensemble (Sindh-Pakistan)

Sohrab Faqir zang / Taj Mastani zang / Sain Zahur zang / Sachu
Khan instrumentaal solist / Jovaid Niazi zang / musici, vocalisten en
dansers

WOENSDAG 10 DECEMBER 97 . 20 UUR . BLAUWE ZAAL

Sheikh Ahmad Barrayn (Egypte)

Sheikh Ahmad Barrayn zang / musici en zangers Mohamed Ahmad
Mohamed, Fawzy Hafez, Salah Hefny Mohamed, Mahmoud Ahmed
Mohamed

ZONDAG 14 DECEMBER 97 . 20 UUR . BLAUWE ZAAL

Gemeentekrediet

De Standaard
Informatiek op uw tv en aan

Knack
VERBLDERT

deSingel wordt befoelagad door de Vlaamse Gemeenschap en geniet de steun van de Provincie Antwerpen

deSingel

HOOFDINGANG EN BESPREEKBUREAU

Desguinlei 25 . 2018 Antwerpen . tel. 03/248.28.28 . fax 03/248.28.00

openingsuren ma-vr 10-19 uur . za 16-19 uur

ADMINISTRATIE

Jan Van Rijswijcklaan 155 . 2018 Antwerpen . tel. 03/244.19.20 . fax 03/244.19.59 . Info@desingel.be